

Maciej BACHRYJ-KRZYWAŹNIA

Uniwersytet Wrocławski

maciej.bachryj-krzywaznia@uwr.edu.pl

„BYŁ SOBIE GENDER...”

KATEGORIA GENDER W DYSKURSIE

„GOŚCIA NIEDZIELNEGO” – ANALIZA POŁA
SEMANTYCZNEGO I ANALIZA AKTANTOWA

ABSTRACT

“Once upon a time there was a gender...” The term gender in the discourse of *Gosc Niedzielny* – semantic field analysis and actantial analysis

The year 2013 was a time of impressive media carrier of the term gender. From scientific niche the notion invaded fiercely the language of polish journalism and political debate. The Intensity of ideological debate, triggered by the word gender, is reflected by the semantic struggle. On the one side there is meaning worked out through years by the theoreticians, on the other, standpoint of those sceptical about gender, who refer to it as an ideology, which goals and content is fundamentally different from those declared by the theoreticians. The goal of this very paper is to reconstruct the content and the meaning of the term gender, as it appears in the discourse critical toward it. The task is carried out on the example of articles published in catholic weekly magazine *Gosc Niedzielny*. Two methods was applied to achieve above goal – semantic field analysis and actantial analysis, based on A.J. Greimas’ narrative grammar.

Słowa kluczowe: gender, narracja, semantyka, język

Keywords: gender, narrative, semantics, language

WPROWADZENIE

Kategoria gender obecna jest w naukach społecznych przynajmniej od lat 60. ubiegłego wieku. W Polsce od przeszło dwóch dekad zdobywa sobie miejsce w dyskursie naukowym i w strukturach organizacyjnych uczelni wyższych jako *gender studies*. Do niedawna jednak problematyka gender pozostawała zagadnieniem raczej niszowym, analizowanym w zaciszu naukowych gabinetów, opisywanym w teoriach zrozumiałych dla stosunkowo wąskiego grona specjalistów(ek), adeptów(ek) nauk społecznych, filozofii, psychologii, antropologii. Ostatnimi czasy jednakże „gender” stało się niezwykle modnym pojęciem w dyskursie publicystycznym i politycznym. Polityczni i publicystyczni przeciwnicy gender, dostrzegając w nim elementy społecznego, politycznego i kulturowego zagrożenia, wydają się wpisywać w to pojęcie wszelkie cechy stojące w opozycji do deklarowanego przez siebie systemu wartości. Świadectwem wzmożonego zainteresowania gender, dodajmy – zainteresowania, u którego podstaw leżą różnorakie lęki i obawy, jest chociażby list pasterski Konferencji Episkopatu Polski określający gender mianem ideologii będącej rezultatem *trwających od dziesięcioleci przemian ideowo-kulturowych, mocno zakorzenionych w marksizmie i neomarksizmie, promowanych przez niektóre ruchy feministyczne oraz rewolucję seksualną*. [...] *Niebezpieczeństwo ideologii gender wynika w gruncie rzeczy z jej głęboko destrukcyjnego charakteru zarówno wobec osoby, jak i relacji międzyludzkich, a więc całego życia społecznego*¹. Zaniepokojeniu biskupów towarzyszą liczne wypowiedzi stronnictw i środowisk odwołujących się do wartości konserwatywnych i katolickiej nauki społecznej, a ich ton jest bardzo zbliżony. W parlamencie RP, z inicjatywy Beaty Kempy, wiceprzewodniczącej klubu poselskiego Solidarnej Polski, powołany został 8 stycznia 2014 r. Parlamentarny Zespół „Stop ideologii gender!”². Uchwały mające na celu „powstrzymanie ideologii gender” są zgłaszane i przyjmowane na szczeblu samorządowym – w Jaworze, podlaskiej gminie Łapy czy Lublinie³. Halina Zgółkowska, w komentarzu do rozstrzygnięcia konkursu na słowo roku 2013, przeprowadzonego przez Instytut Języka Polskiego UW oraz Fundację Języka Polskiego, w którym zwycięstwo odniosło właśnie słowo „gender”, zauważa, że *weszło [ono] gwałtownie do idiolektalnego repertuaru leksykalnego bardzo wielu Polaków reprezentujących różne kategorie wiekowe, środowiskowe, regionalne itp. i pewnie już tam*

¹ Episkopat Polski, *List pasterski na Niedzielę Świętej Rodziny 2013 roku*, [online] <http://episkopat.pl/list-pasterski-na-niedziele-swietej-rodziny-2013-roku/>, 15 IV 2014.

² *Parlamentarny Zespół „Stop ideologii gender!”*, Sejm RP, [online] <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/agent.xsp?symbol=ZESPOL&Zesp=270>, 15 IV 2014.

³ A. Grzeleńska, *Jaworscy radni chcą chronić dzieci przed ideologią gender*, Legnica – Nasze Miasto, 10 I 2014, [online] <http://legnica.naszemiasto.pl/artykul/jaworscy-radni-chca-chronic-dzieci-przed-ideologia-gender,2124400,t,id.html>; *Podlaska gmina będzie chroniła dzieci przed ideologią gender*, Samorząd LEX, 30 I 2014, [online] <http://www.samorzad.lex.pl/czytaj/-/artykul/podlaska-gmina-będzie-chroniła-dzieci-przed-ideologia-gender>; A. Jurkowski, *Lubelscy radni PiS chcą stanowiska Rady Miasta ws. ideologii gender*, Kurier Lubelski, 3 I 2014, [online] <http://www.kurierlubelski.pl/artykul/1080292,lubelscy-radni-pis-chca-stanowiska-rady-miasta-ws-ideologii-gender,id,t.html?cookie=1>, 15 IV 2014.

pozostanie. Słowo ma co prawda niejasną, rozmytą semantykę, ale za to bardzo wyraziste dwubiegunowe nacechowanie aksjologiczne⁴.

Gwałtowna kariera publicystyczno-polityczna słowa gender, jego trwałe wejście do repertuaru pojęć politycznych uzasadnia zainteresowanie jego zawartością semantyczną oraz funkcją, jaką pełni w narracji politycznej. Konieczne jest jednak podkreślenie, że pole semantyczne gender, czy też jakiegokolwiek innego pojęcia, nie jest jednorodne. Należy oczekiwać, że w dyskursie prowadzonym na poziomie akademickim będzie miało ono zasadniczo odmienną zawartość od tej wytworzonej w dyskursie publicystyczno-politycznym, a w ramach tego ostatniego obserwować będzie można różnice w semantyce gender pomiędzy dyskursami jego krytyków oraz osób przychylnie nastawionych.

Analiza znaczenia pojęć, obecnych w debacie czy to naukowej, czy politycznej, jest istotna z uwagi na funkcje, jakie pełni język. Jest to bowiem nie tylko narzędzie komunikacji, ale również medium, które umożliwia nasze poznanie i rozumienie oraz zakreśla ich granice, składa się na ich uniwersum semantyczne. Już Wilhelm von Humboldt, filozof i językoznawca z przełomu XVII i XIX w., zauważał fakt, że język decyduje o sposobie myślenia⁵. Hans-Georg Gadamer, którego znaczenie dla filozofii nauk społecznych trudno przecenić, w swoim *opus magnum* w znacznej mierze odwołuje się do tego dziedzictwa intelektualnego, określając język mianem *uniwersalnego medium, w którym dokonuje się rozumienie*⁶. Rolę języka oraz jego wpływ na myślenie i działanie zaobserwował Edward Sapir, antropolog i językoznawca, badający języki i cywilizacje rodzimych mieszkańców Ameryki Północnej. Pod koniec lat 20. ubiegłego wieku pisał, że *język jest przewodnikiem po „rzeczywistości społecznej” [...] warunkuje on w istotny sposób nasze myślenie o problemach i procesach społecznych. Ludzie nie żyją wyłącznie w świecie obiektywnym ani też wyłącznie w świecie działań społecznych w zwykłym rozumieniu, lecz pozostają w dużej mierze na łasce języka, który stał się środkiem ekspresji w ich społeczeństwie [...] Prawda wygląda tak, że „realny świat” jest w znacznej mierze zbudowany na zwyczajach językowych danej grupy*⁷. Pogląd ten znany jest obecnie jako „hipoteza względności językowej”, „prawo relatywizmu językowego” lub po prostu „hipoteza Sapira–Whorfa”. Rozwój lingwistyki doprowadził z czasem do zniuansowania i pewnego osłabienia tej hipotezy, która we współczesnych interpretacjach nie mówi już o wpływie języka w ogóle na myślenie, lecz poprzestaje na ograniczonych modelach teoretycznych wyodrębniających te elementy języka, które mogą potencjalnie wpływać na niektóre procesy myślowe⁸. Z tej tradycji wywodzą się również idee Algirdasa Juliena Greima-

⁴ *Gender słowem roku 2013*, Słowa na Czasie, [online] <http://www.slowanaczasie.uw.edu.pl/?p=1919>, 14 IV 2014.

⁵ J. Lyons, *Semantyka*, przeł. A. Weinsberg, Warszawa 1984, s. 245.

⁶ H.-G. Gadamer, *Prawda i metoda. Zarys hermeneutyki filozoficznej*, przeł. B. Baran, Warszawa 2007, s. 526, *Biblioteka Współczesnych Filozofów*.

⁷ E. Sapir, *Kultura, język, osobowość. Wybrane eseje*, przeł. B. Stanosz, R. Zimand, Warszawa 1978, s. 88, *Biblioteka Myśli Współczesnej*.

⁸ M. Jahns, *Gdy mówi do nas język. Krytyczne spojrzenie na współczesne aplikacje hipotezy Sapira-Whorfa w feministycznych teoriach językoznawczych*, „Investigationes Linguisticae” 2012, Vol. 25, s. 92-94.

sa⁹, którego teoria semiotyczna, w pewnych swych elementach, zostanie wykorzystana w dalszych analizach.

W świetle powyższych odniesień treść pojęcia gender wydaje się zatem odgrywać istotną rolę w procesie rozumienia sfery rzeczywistości, do której się odnosi. Pośrednio umożliwia również zrozumienie sensu przypisywanego interwencjom w rzeczywistość, podejmowanym przez aktorów dyskursem tym się posługujących, jak również zidentyfikowanie pól konfliktu z politycznymi oponentami.

Obce słowo, którego brzmienie nie kojarzy się z żadnym wyrazem rodzimego języka, musi wręcz stwarzać pewną lukę semantyczną, a w rezultacie poznawczą dezorientację i niepewność. W potrzebie jej redukcji człowiek sięga po te zasoby semantyczne i narracje, które dotychczas zapewniały mu orientację w świecie, które są mu znane i dostępne. Za ich pomocą wypełnia ową semantyczną lukę i redukuje poznawczą dezorientację, wpisując w nowe pojęcie treści już mu zasadniczo znane. W ten sposób semantyka gender wyłaniająca się z dyskursu jego krytyków odbiega zasadniczo od swojego pierwotnego znaczenia. „Gender rzeczywisty”, jakkolwiek złożoną i ewoluującą kategorią pozostaje w obrębie żywego dyskursu naukowego, różni się fundamentalnie od „gender wyobrażonego”, czyli obrazu tego pierwszego wykreowanego w dyskursie jego przeciwników.

Celem niniejszego tekstu nie jest ocena, na ile obawy związane z gender są uzasadnione, nie jest nią również wartościowanie tego, na ile trafne są analizy teoretyków i teoretyczek gender ani na ile uzasadnione są oparte na nich roszczenia polityczne. Jest nim natomiast rekonstrukcja treści samego pojęcia wyłaniającej się z dyskursu jego krytyków. Nie interesuje mnie zatem „gender rzeczywisty”, lecz „gender wyobrażony”, koncepcja gender w oczach jego przeciwników – czym jest, jakie ma właściwości, jakie cele i dążenia sobie stawia oraz dla czego to robi. Innymi słowy, przedmiotem dociekań nie będą spory naukowe i teoretyczne tradycje związane z kategorią gender, to jak kształtował się jej zakres pojęciowy, lecz treści ujawniające się w krytycznie wobec niej zorientowanym dyskursie publicystycznym.

Materiał do analizy zaczerpnięto z jednego z tytułów prasy katolickiej – tygodnika „Gość Niedzielny”. Wybór jest nieprzypadkowy. Jest to bowiem jeden z najstarszych tytułów katolickich w Polsce, regularnie znajdujący się na czele rankingów sprzedaży tygodników, nie tylko prasy katolickiej, oscylującej w okolicach 130 tys. egzemplarzy¹⁰. Związany ze Śląskiem i wydawany przez Kurię Metropolitalną w Katowicach, jest dystrybuowany w całej Polsce i posiada dodatki lokalne i diecezjalne. W rekonstrukcji treści pojęcia gender wykorzystana zostanie metoda analizy pola semantycznego oraz elementy gramatyki narracyjnej Greimasa, a konkretnie tzw. model aktantowy.

Na korpus złożyły się wszystkie teksty zawierające słowo gender, które pojawiły się w głównych wydaniach „Gościa Niedzielnego” z roku 2013. Dotyczy to również tych publikacji, w których gender nie był głównym, lecz jedynie pobocznym czy wręcz marginalnym wątkiem poruszonym w publikacji. W analizie pominięte zostały te artykuły,

⁹ A. Grzegorzcyk, *Niekartezjańskie współrzędne w dzisiejszej humanistyce*, Poznań 1995, s. 29-30.

¹⁰ Związek Kontroli Dystrybucji Prasy, *Wyniki kontroli*, [online] http://www.zkdp.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=8&Itemid=4&lang=pl, 15 IV 2014.

które prezentują w sposób opisowy rozumienie gender przez oponentów, posługując się przy tym cytatami. Wprowadzają one bowiem do analizowanego dyskursu semantykę pojęcia, która jest mu zasadniczo obca i zostaje wielokrotnie zakwestionowana w innych miejscach. Z tego samego powodu pominięte zostały te wypowiedzi, które posługując się przejawiskowym językiem przeciwnika, mają w istocie na celu ośmieszenie jego samego oraz sensów zawartych w jego wypowiedziach.

GENDER JAKO PŁEĆ SPOŁECZNO-KULTUROWA – ZARYS PROBLEMU

Choć same założenia czy też ewolucja koncepcji gender nie są przedmiotem rozważań niniejszego artykułu, warto krótko zarysować tę kwestię, chociażby jako punkt odniesienia, tło dla wyobrażeń wyłaniających się z analizowanego dyskursu.

Pojęcie gender w rozumieniu płci społeczno-kulturowej, jako kategorii odrębnej od płci biologicznej, wiąże się nieodłącznie z kobiecym ruchem emancypacyjnym, będącym jednym z nurtów społecznego buntu lat 60. ubiegłego wieku. Choć zdaniem Harriet Bradley nie da się z całą pewnością stwierdzić, kto po raz pierwszy użył tego terminu w takim właśnie kontekście, to jednocześnie przytacza ona opinię o pierwotnym zastosowaniu tego terminu jako kategorii analitycznej w seksuologii i psychologii seksu. Począwszy od prac Ann Oakley, kategoria gender w powyższym rozumieniu stała się ważnym elementem arsenału pojęciowego feminizmu i krytyki nierówności płciowych w społeczeństwie. Szczególnie istotnym aspektem obecności tego pojęcia w dyskursie zarówno naukowym, jak i politycznym była zawarta w nim krytyka naturalistycznego postrzegania męskości i kobiecości, jako przyrodniczo zdeterminowanych, wynikających z genitalnych i genetycznych różnic, a przeto niepodważalnych i niekwestionowalnych¹¹. Systematyczna refleksja nad tym zagadnieniem sformalizowała się jako *women's studies*, które kobietę i jej status uczyniły centralną kategorią analityczną. Z czasem nastąpiło odejście od tak rozumianego projektu naukowego w stronę ogólniejszych studiów płci, *gender studies*, które stawiały w centrum zainteresowań badawczych zróżnicowane społecznie i kulturowo relacje pomiędzy płciami¹².

Postrzeganie płci jako konstruktu społeczno-kulturowego, zmiennego w czasie i szerokości geograficznej wyobrażenia o męskości i kobiecości, stanowić musi wyzwanie dla porządku i instytucji sankcjonujących nierówności pomiędzy płciami jako naturalne lub wręcz na tych nierównościach zbudowanych. Ciało i seksualność – jak w ujęciu Foucaulta – przestają być bowiem ahistorycznymi bytami należącymi do świata biologii, są natomiast konstruowane¹³. Jako takie nie są zatem przyrodniczymi, niezależnymi

¹¹ H. Bradley, *Płeć*, przeł. E. Chomicka, Warszawa 2008, s. 26-29, *Key Concepts*.

¹² M. Baer, *Najzdrowszy ze sceptycyzmów? Koncepcje płci i seksualności a antropologii społeczno-kulturowej*, [w:] *Gender. Konteksty*, red. M. Radkiewicz, Kraków 2004, s. 11-15.

¹³ R.E. Hryciuk, A. Kościńska, *Wstęp*, [w:] *Gender. Perspektywa antropologiczna*, t. 2: *Kobiecość, męskość, seksualność*, red. też, Warszawa 2007, s. 6.

od człowieka, niekwestionowanymi i obiektywnymi faktami, lecz jedynie konwencją kulturową o dziejowym charakterze. Kategoria gender jawi się zatem jako jedno z pól, na których debata pomiędzy konstruktywistycznym i esencjalistycznym rozumieniem tożsamości zostaje rozstrzygnięta na korzyść tego pierwszego¹⁴.

Nie jest zatem zaskoczeniem, że potencjał krytyczny zawarty w pojęciu gender, kwestionujący *status quo* w życiu rodzinnym, społecznym, politycznym czy ekonomicznym, budzi opór tych sił społecznych, politycznych, jak również indywidualnych osób, które postrzegają kwestionowaną przez gender rzeczywistość (zwłaszcza w obrębie relacji rodzinnych i międzypłciowych) jako naturalną czy wręcz sankcjonowaną boską wolą.

GENDER – ANALIZA POLA SEMANTYCZNEGO

Teorię pól semantycznych stworzyła w latach 20. i 30. ubiegłego wieku pewna liczba badaczy niemieckich i szwajcarskich. Działali oni w zasadzie niezależnie, aczkolwiek bazując na tej samej tradycji teoretycznej, wzajemnie się przy tym inspirując. Wywodząca się spośród nich teoria pól w wersji Josta Trierera według rozpowszechnionej opinii zaingurowała nową fazę w dziejach semantyki¹⁵. Do ustaleń niemieckiego lingwisty nawiązuje propozycja narzędzia badawczego zaprezentowanego przez Régine Robin¹⁶, która zostanie wykorzystana na potrzeby niniejszej analizy.

Na podstawowe postulaty leżące u podstaw metody analizy pól semantycznych składają się przekonania, że *tekst nie jest przezroczysty. Szukanie znaczenia tekstu, zdania, wymaga pewnej pracy nad tekstem, pozornego rozłożenia ciągu wypowiedzeniowego i porządku wypowiedzi po to, by złożyć je na powrót zgodnie z czytelnością znaczącą [...] Odszukać znaczenie wyrazu to znaczy przeanalizować wszystkie jego zastosowania albo konteksty*¹⁷. Zadanie to w odniesieniu do słowa „król” i „sankiulota” realizuje poprzez wyszukanie i przeanalizowanie słów i zwrotów, w których kontekście się pojawiają, a następnie uporządkowanie ich w system relacji do słowa klucza (podmiotu).

System ten składa się z sześciu typów relacji, określonych kolejno jako¹⁸:

1. *Opozycje*: słowa i określenia antonimiczne względem słowa, wyrażenia analizowanego. Pozwalają one określić, co jest przeciwieństwem podmiotu, czemu podmiot jest przeciwny.

¹⁴ S. Seidman, *Społeczne tworzenie seksualności*, przeł. P. Tomanek, Warszawa 2012, s. 71-80, *Socjologia Współczesna*; C.S. Vance, *Konstruktywizm społeczny. Kłopoty z historią seksualności*, [w:] *Gender. Perspektywa antropologiczna*, t. 2, s. 16-22.

¹⁵ J. Lyons, *Semantyka*, s. 244.

¹⁶ M. Dudkiewicz, *Analiza pola semantycznego pojęcia „praca socjalna metodą środowiskową”*, [w:] *Pracownicy socjalni. Pomiędzy instytucją pomocy społecznej a środowiskiem lokalnym. Raport*, red. taż, Warszawa 2011, s. 19.

¹⁷ R. Robin, *Badanie pól semantycznych: doświadczenia Ośrodka Leksykologii Politycznej w Saint-Cloud*, [w:] *Język i społeczeństwo*, wybór i red. M. Głowiński, przeł. J. Arnold i in., Warszawa 1980, s. 252, *Panorama*.

¹⁸ *Tamże*, s. 253-256; M. Kłosiński, *Semantyczna analiza pojęć „bezrobocie” i „bezrobotny” („bezrobotni”) w wypowiedziach prasowych*, „Kultura i Społeczeństwo” 1994, t. 38, nr 3, s. 152.

2. *Asocjacje*: związki syntagmatyczne, kontekstowe. Pozwalają określić, z czym kojarzony jest podmiot, z czym się wiąże, co mu towarzyszy.
3. *Elementy utożsamiane (ekwiwalenty)*: które należy rozumieć jako substytuty semantyczne (nie synonimy), a więc wyrazy lub syntagmy, które w określonych kontekstach mogą występować zamiennie. Pozwalają one na określenie, z czym utożsamiany jest podmiot.
4. *Określenia*: na siatkę określeń składa się wszystko to, co określa istotę lub sposób bycia podmiotu bądź wykonawcy czynności. Wskazują one na to, jaki jest podmiot, jakie są jego cechy, sposób bycia itp.
5. *Działania wykonywane przez podmiot*: co robi, na czym polega jego aktywność, jakie skutki wywołuje. Do tego typu relacji zaliczają się wszystkie frazy i słowa obrazujące działania wykonywane przez podmiot.
6. *Działanie skierowane na podmiot przez inne siły*: zwroty pozwalające odkryć, jakie działania, w kontekście danego korpusu tekstów, są wobec podmiotu podejmowane.

W ten sposób możliwe jest odtworzenie znaczeń danego słowa poprzez skonstruowanie zgodnie z regułami gramatycznymi pewnej liczby zdań oznajmiających, swoistych definicji, których wszystkie elementy poza łącznikami zaczerpnięte zostały ze zbioru określeń i sformułowań składających się na pole semantyczne danego wyrazu, pojęcia¹⁹. Analiza wypowiedzi prasowych „Gościa Niedzielnego” odnoszących się do słowa gender ukazuje jego pole semantyczne jako składające się z następujących zwrotów i wyrażen²⁰.

1. *Sieć określeń* wydaje się rozwarstwiać na trzy podsieci. Pierwsza (1a) – określa, czym jest gender; druga (1b) – jakie przekonania zawierają się w pojęciu gender; trzecia (1c) – jaki jest charakter tych przekonań. Na tę sieć pola semantycznego składają się następujące określenia:

1a. *pogląd ideologiczny [K], ideologia [A, B], niebezpieczna ideologia [M], szalenie niebezpieczna ideologia [M], niebezpieczny obłąd [G], to, co społeczeństwo odrzuciłoby na starcie [G], coś, za czym obstają najzawziętsi ideolodzy lewicy [G], coś, za czym stoją ONZ, WHO i UE [N], wymysły tak zwanej Nowej Lewicy [C], spełnienie marzeń feministek i aktywistów gejowskich [C], preferowana przez środowiska homoseksualne [E], dzieło szatana [N], manipulacja wymierzona przeciwko zamysłowi Stwórcy [S];*

1b. *założenie, że każdy obywatel może dowolnie określać swoją płeć [C], pogląd, że człowiek nie rodzi się kobietą albo mężczyzną, bo to sprawa wyboru [AA];*

1c. *nie do przyjęcia nie tylko dla katolików [M], stanowiący bardzo poważny problem, cechujący się utratą kontaktu z rzeczywistością [BB], antyhumanistyczna i antyreligijna [S], podobna do marksistowskiej ideologii [S], jest wyrazem redukcyjnego spojrzenia na człowieka [S].*

¹⁹ M. Kłosiński, *Semantyczna analiza...*, s. 155.

²⁰ W nawiasach kwadratowych znajduje się oznaczenie materiału źródłowego, z którego zaczerpnięte zostało dane sformułowanie.

2. Na *sieć asocjacji* składają się następujące określenia: *nowy ateizm* [M], *neomarksizm* [M], *postmodernizm* [H], *polityczna poprawność* [H], *homoideologia* [N], *dewiacje* [G, CC], *aborcja* [Z, X], *antykoncepcja* [X].

3. Na *sieć opozycji* składają się następujące określenia: *zbawczy plan Boga* [I, N], *wiedza* [J], *pogląd naukowy* [K].

4. Na *sieć ekwiwalentów* składają się następujące wyrażenia: *feministyczna ideologia* [D], *skrajny nurt współczesnego feminizmu* [E], *koń trojański feminizmu* [F].

5. *Sieć działań podmiotu* również można rozbić na trzy podsieci. Pierwsza (5a) – opisuje działania podejmowane przez gender, te, które obecnie się wydarzają, procesy będące w toku, to, co w tej chwili robi gender. Druga (5b) – definiuje dalekosiężne, perspektywiczne cele podmiotu, to, do czego dąży gender, jaki stan rzeczy chce osiągnąć. Trzecia (5c) – to antycypowany stan rzeczy będący rezultatem obecnych działań podmiotu, to, do jakiego stanu rzeczy gender może potencjalnie doprowadzić. Na *sieć działań podmiotu* składają się następujące określenia:

5a. *zagroża* [L], *zaburza tożsamości płciowe* [G], *dewastuje człowieka i rodzinę* [G], *kwestionuje tożsamość człowieka* [M], *uderza w rodzinę, uderza w przyszłość społeczeństwa* [M], *naciera na polskie szkoły* [Q], *kwestionuje rzeczywistość płci* [O], *zagroża prawidłowemu rozwojowi dziecka* [P], *uderza w płć, w ludzkość, w całą istotę człowieczeństwa* [V], *kwestionuje znaczenie płci biologicznej* [E], *zagroża chrześcijaństwu, zagroża człowiekowi i jego relacjom międzyludzkim* [S], *dokonuje zamachu na rodzinę, społeczeństwo, człowieka* [S], *przyczynia się do krzywd spotykających dzieci – w tym pedofilii* [T], *podważa wszelkie dotychczasowe normy* [S], *troszczy się o zmysłową przyjemność* [S], *działa na szkodę małżeństwa i rodziny* [C], *podważa znaczenie płci biologicznej i rodziny* [W], *odrzuca naturalny porządek biologiczny* [X], *odrzuca biologiczny wymiar płciowości* [U];

5b. *zniszczenie rodziny* [N], *seksualizacja dzieci i młodzieży* [J, N], *stworzenie w życiu społecznym szerokiego miejsca dla wszelkich marginesów seksualnych* [S];

5c. *śmierć cywilizacji* [M], *nowa forma totalitaryzmu* [X].

6. Na *sieć działań wobec podmiotu* składają się następujące wyrażenia: *sprzeciwiać się* [G], *oczyścić instytucje państwowe, uniwersytety i szkoły z wpływów* [H], *informować o zagrożeniach* [N], *przewyciężenie* [N], *powołać w szkołach komitety ds. walki* [N], *postawić tamę* [Z].

Na podstawie powyższego zestawienia możliwe jest stworzenie całego szeregu równoważnych definicji gender. Przykładowo: gender, czyli (4) *skrajny nurt współczesnego feminizmu*, to (1a) *szalenie niebezpieczna ideologia, niebezpieczny obłąd, coś, za czym obstają najzawziętsi ideolodzy lewicy, manipulacja wymierzona przeciwko zamysłowi Stwórcy głosząca* (1b) *założenie, że każdy obywatel może dowolnie określać swoją płć, [ideologia], która jest* (1c) *antyhumanistyczna i antyreligijna i nie do przyjęcia nie tylko dla katolików*. Gender jest przeciwieństwem (3) *zbawczego planu Boga i wiedzy*, a towarzyszącą jej (2) *nowy ateizm, homoideologia, aborcja i neomarksizm*, dlatego (5a) *zagroża, przyczynia się do krzywd spotykających dzieci – w tym pedofilii oraz uderza w rodzinę, w przyszłość społeczeństwa*, ponieważ jej celem jest (5b) *zniszczenie rodziny i stworzenie w życiu społecznym szerokiego miejsca dla wszelkich marginesów seksualnych*, co dopro-

wadzi do (5c) *śmierci cywilizacji*. Dlatego należy jej (6) *postawić tamę, sprzeciwić się i oczyścić instytucje państwowe, uniwersytety i szkoły z [jej] wpływów*.

Jest to oczywiście jedna z wielu możliwych definicji. Uogólniając, można jednak stwierdzić, że gender jawi się publicystom i czytelnikom „Gościa Niedzielnego” jako niebawale groźna ideologia, będąca kontynuacją innych ideologicznych zagrożeń, którą głosić może tylko ktoś, kto ma zdecydowanie złe zamiary lub jest niespełna rozumu. Ideologia gender, wykorzystując zagadnienie płci i seksualności, zagraża dzieciom, rodzinie, człowiekowi, a w ogólniejszym planie całej cywilizacji i dlatego należy jej się zdecydowanie sprzeciwić. Gender wydaje się narzędziem różnej maści dewiantów i ma wyraźnie zdefiniowanych fundatorów i promotorów, w postaci szeroko rozumianej lewicy i ponadnarodowych instytucji. Gender posiada wymiar zarówno doczesny, jak i metafizyczny, charakteryzuje się także wyraźną barwą ideologiczną i patologiczną koncentracją na seksualności.

GENDER – ANALIZA AKTANTOWA

Wyczerpujące wprowadzenie teoretyczne do analizy tekstu z wykorzystaniem modelu aktantowego Greimasa wymagałoby dość obszernych i rozbudowanych rozważań, z pewnością przekraczających objętość i zaburzających proporcje treściowe niniejszego artykułu. Model aktantowy, najbardziej chyba znana część teorii Greimasa i najczęściej przywoływana w literaturze, ukazuje swoją pełną wartość dopiero na tle całej jego koncepcji semiotycznej. Wyrwanie go z tego kontekstu z pewnością sflacza jego znaczenie. Niemniej zabieg taki, po uczynieniu powyższego zastrzeżenia, wydaje się konieczny i usprawiedliwiony, biorąc pod uwagę zasadniczy cel tegoż tekstu.

Zamysł teoretyczny, który kryje się za modelem aktantowym Greimasa, stanie się czytelniejszy na tle tzw. tezy natyivistycznej Noama Chomsky’ego. Zawiera ona przekonanie, że istoty ludzkie są genetycznie wyposażone w zdolność językową i zdolność ta wyznacza uniwersalne rysy języka. Jako ludzie rodzimy się z wiedzą o pewnych ściśle określonych zasadach gramatyki uniwersalnej, umożliwiających nam rozumienie i konstruowanie zrozumiałych zdań²¹. Tak więc ze stosunkowo niewielkiej liczby elementów oraz zasad ich łączenia jesteśmy w stanie wygenerować nieskończenie wiele poprawnych gramatycznie wypowiedzi. Tak rozumiana kompetencja językowa została zaadaptowana przez semiotyków orientacji generatywnej, zmieniła jednak swój przedmiot. Semiotycy operują bowiem szerszą koncepcją języka, która odnosi się do wszelkich systemów semiotycznych, zarówno lingwistycznych, jak i nielingwistycznych. Kompetencja językowa oznacza w tym kontekście nie jak u Chomsky’ego zdolność do konstruowania i rozumienia zdań, lecz zdolność do wytwarzania i rozumienia tekstów, a modelowana jest przez gramatyki tekstowe, w tym gramatykę narracyjną jako jeden z jej podtypów.

Narracyjność w ujęciu Greimasa jest jedną ze zdolności poznawczych człowieka, a teoria struktur narracyjnych jest hipotetycznym modelem tej zdolności, czyli kompe-

²¹ J. Lyons, *Chomsky*, przeł. B. Stanosz, Warszawa 1972, s. 123-124, *Omega*, 230.

tencji narracyjnej²². Wyodrębnienie tej struktury i opisanie jej w postaci teoretycznego modelu stanowiło jedno z teoretycznych zamierzeń Greimasa. Ujęcie narracji jako terminu semiotycznego oznacza, że jej ekspresje nie są związane tylko z substancją języka słownego, lecz mogą manifestować się również w innych systemach symbolicznych. Ponieważ zaś struktura narracyjna nie jest związana z substancją językową, wolna jest od ukształtowania narzuconego przez jego właściwości, pozostaje względem niego niezależna i pierwotna. Greimas w związku z tym wyróżnia poziom widoczny narracji, na którym jej rozmaite manifestacje zostają podporządkowane wymogom substancji językowej, oraz poziom immanentny, rozumiany jako rodzaj wspólnego pnia strukturalnego, gdzie narracyjność istnieje i jest zorganizowana, zanim jeszcze nastąpi jej manifestacja²³. Gramatyka tekstowa Greimasa jest wielopoziomowa, a każdy z poziomów, choć powiązany z pozostałymi, posiada własną morfologię i syntaksę²⁴. Jeden z tych poziomów, na którym kategorie i stosunki logiczne tzw. gramatyki podstawowej i modelu konstytutywnego uzyskują interpretację antropomorficzną, znany jest właśnie pod nazwą modelu aktantowego, *który stanowi mikrouniwersum dowolnego tekstu traktującego o ludzkich działaniach*²⁵.

Pojęcie aktanta, podstawowej jednostki morfologicznej poziomu głębokiego, należy rozumieć jako generalizację ról odgrywanych przez różne postaci i obiekty występujące w opowiadaniu. Nie należy utożsamiać ich z faktycznymi bohaterami opowiadania, nie muszą one bowiem w płaszczyźnie figuratywnej narracji manifestować się jako ludzkie postaci. Funkcję aktantów mogą pełnić również różnorakie atrybuty, okoliczności, przedmioty nieożywione. Co więcej, rola aktantowa może być rozdystrybuowana na więcej niż jedną postać/element opowiadania, jedna postać/element może również skupiać w sobie więcej niż jedną rolę aktantową²⁶. Greimas wyróżnia sześć ról aktantowych²⁷:

- nadawca – postać/obiekt, który inicjuje proces dążenia do czegoś, „wyprawę” do jakiegoś celu;
- odbiorca – postać/obiekt, który jest beneficjentem tego dążenia;
- podmiot – postać/obiekt, który dąży do celu;

²² K. Rosner, *Semiotyka strukturalna w badaniach nad literaturą. Jej osiągnięcia, perspektywy, ograniczenia*, Kraków 1981, s. 116-122.

²³ A.J. Greimas, *Elementy gramatyki narracyjnej*, [w:] *Narratologia*, wybór i red. M. Głowiński, przeł. Z. Kruszyński, Gdańsk 2004, s. 56, *Tematy Teoretycznoliterackie*.

²⁴ K. Rosner, A.J. Greimasa *semiotyka narracji*, „Pamiętnik Literacki” 1976, R. 67, nr 2, s. 346.

²⁵ *Taż*, *Semiotyka strukturalna...*, s. 162. Więcej informacji na temat poszczególnych poziomów gramatyki tekstowej, ich morfologii i syntaksy dostarczają cytowane w artykule prace Katarzyny Rosner, jak również: A. Grzegorzczak, *Rekonstrukcja mitu o semiotyce A.J. Greimasa*, [w:] E. Leach, A.J. Greimas, *Rytuał i narracja*, przeł. M. Buchowski, A. Grzegorzczak, E. Umińska-Plisenko, Warszawa 1989, *Metodologia Humanistyki*; *taż*, *Nikeartezjańskie współrzędne...* Najobszerniejsze omówienie całego systemu teoretycznego Greimasa zawiera praca: R. Schleifer, *A.J. Greimas and the Nature of Meaning. Linguistics, Semiotics and Discourse Theory*, Lincoln 1987, *Critics of the Twentieth Century*.

²⁶ L. Herman, B. Vervaeck, *Handbook of Narrative Analysis*, Lincoln 2005, s. 53, *Frontiers of Narrative*; J. Sturrock, *Structuralism*, London 1986, s. 126, *Paladin Movements and Ideas*.

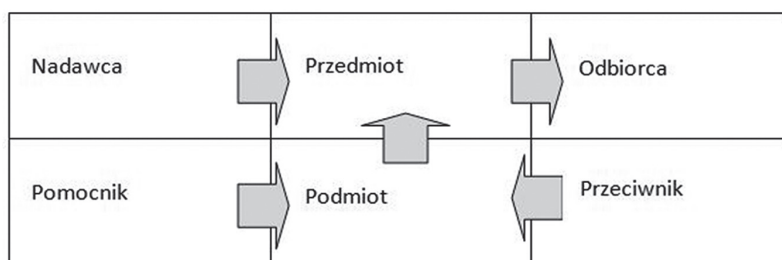
²⁷ R.B. Hays, *The Faith of Jesus Christ. An Investigation of the Narrative Substructure of Galatians 3:1-4:11*, Grand Rapids 2002, s. 90-91, *Biblical Resource Series*.

- przedmiot – to, co jest obiektem dążenia;
- pomocnik – postać/obiekt pomagający w dążeniu;
- przeciwnik – postać/obiekt przeszkadzający w dążeniu.

Aktanty zostają zorganizowane w trzy osie, stanowiące załazek rozwoju linearnego dowolnej fabuły, tworząc tym samym schemat formalny stanowiący szkielet dowolnej opowieści, bez względu na historyczne i kulturowe zróżnicowania²⁸:

1. *Oś komunikacji: nadawca – przedmiot – odbiorca*. Wzdłuż tej osi przebiegają zjawiska takie jak komunikacja, przeniesienie, brak, wyobrażone lub rzeczywiste otrzymanie czegoś. Na tej osi obiekt otrzymuje swoją pierwszą definicję tego, co jest komunikowane, przenoszone, brakujące, pożądane.
2. *Oś pożądania: podmiot – przedmiot*. Na tej osi zachodzą zjawiska takie jak wyprawa, podbój, walka w celu zdobycia czegoś, co w początkowej fazie przedstawione jest negatywnie jako brak. Jest to główna oś fabuły.
3. *Oś władzy: pomocnik – przedmiot – przeciwnik*. Wzdłuż tej osi następują takie procesy, jak przekazanie mocy, wiedzy, umiejętności niezbędnych do osiągnięcia celu, jak również procesy i aktywności utrudniające jego osiągnięcie

W postaci graficznej schemat ten prezentuje się następująco:

Źródło: opracowanie własne

Zarysowany wyżej schemat posłuży obecnie jako teoretyczne narzędzie umożliwiające rekonstrukcję narracji ukrytej za nienarracyjnymi w formie artykułami prasowymi „Gościa Niedzielnego”.

Donald Polkinghorne pisze o narracji jako strukturze znaczącej *porządkującej wydarzenia i ludzkie działania w całość, tym samym przypisując znaczenie pojedynczym działaniom i wydarzeniom według roli, jaką odgrywają względem całości*²⁹. Podobnie wyraża się Jane Elliot, która rozumie narrację jako proces *organizowania sekwencji zdarzeń w całość w taki sposób, że znaczenie każdego wydarzenia może zostać zrozumiane poprzez jego relację do tej całości*³⁰. Katarzyna Rosner, dostrzegając teoretycznoliteracki

²⁸ T. Hawkes, *Structuralism & Semiotics*, London 1977, s. 91-95, *New Accents*; J. Calloud, *Structural Analysis of Narrative*, przeł. D. Patte, Philadelphia 1976, s. 29-32, *Semeia Supplements*, 4.

²⁹ D.E. Polkinghorne, *Narrative Knowing and the Human Science*, New York 1988, s. 18, *SUNY Series in Philosophy of the Social Sciences*. Tłum. własne.

³⁰ J. Elliot, *Using Narrative in Social Research. Qualitative and Quantitative Approaches*, London–Thousand Oaks 2005, s. 3.

rodowód narracji³¹, twierdzi, że należy ją rozumieć jako *ludzką zdolność do organizowania zdarzeń i działań w całościowe i rozwijające się w czasie struktury znaczące. Narracja nie jest już w swym prymarnym znaczeniu strukturą tekstu kulturowego [...] jest strukturą ludzkiego poznania czy rozumienia*³². Zdając sobie sprawę z wielości sposobów definiowania pojęcia narracji, na potrzeby obecnego przedsięwzięcia przyjmuję następującą definicję: *narracje (opowieści) w humanistyce mogą być tymczasowo definiowane jako dyskursy o wyraźnym sekwencyjnym porządku, które łączą wydarzenia, nadając im znaczenie dla określonej publiczności, a poprzez to umożliwiają wgląd w rzeczywistość i/lub jej doświadczanie przez ludzi*³³.

Narracja nie jest więc tylko formą tekstu kulturowego, lecz także sposobem rozumienia rzeczywistości, formą nadającą znaczenie pojedynczym faktom, wydarzeniom, postaciom, jest tłem, kontekstem, czyniącym je zrozumiałymi i sensownymi. Celem dalszej analizy będzie rekonstrukcja owego tła w celu zrozumienia roli, jaką odgrywa gender dla publiczności składającej się z czytelników i publicystów „Gościa Niedzielnego”. Zbiór artykułów oczywiście nie tworzy sam z siebie spójnej, posiadającej początek, środek i koniec narracji. Model aktantowy umożliwia jednak jej wydobywanie z chaotycznego pozornie zbioru artykułów, poprzez swoistą kondensację ich treści wokół poszczególnych osi i ról aktantowych. Proces kondensacji zostanie przeprowadzony analogicznie do propozycji przedstawionej przez Robin. Role aktantowe będą pełnić funkcję podobną do poszczególnych sieci pola semantycznego. Wyszukane i przeanalizowane zostaną wszystkie zwroty i słowa, w których kontekście pojawia się słowo klucz – gender. Następnie zostaną przyporządkowane do poszczególnych pól aktantowych. Przyporządkowanie określone jest przez relację, w jakiej słowo/zwrot pozostaje do słowa klucza (gender) występującego tu w roli podmiotu. W rezultacie zostanie odkryte faktyczne zainwestowanie semantyczne pól aktantowych, czyli – mówiąc prościej – ujawnią się bohaterowie opowiadania, ich cele, dążenia, działania. Tak wykończony obraz należy rozumieć jako system przekonań, wyobrażeń o rzeczywistości kryjący się pod literalną płaszczyzną tekstów „Gościa Niedzielnego” traktujących o gender.

Potraktowanie gender jako bohatera opowieści implikuje wpisanie go w rolę aktantową podmiotu. Pozostaje zatem ustalenie zainwestowania semantycznego pozostałych pól aktantowych. Jest to możliwe poprzez odszukanie w zbiorze tekstów tych słów, określeń i fraz, które stanowić będą odpowiedzi na poniższe pytania:

1. *Przedmiot*, do którego dąży gender. Zainwestowanie semantycznego pola pozwoli określić wszelkie odniesienia do celów aktywności podmiotu; czego pożąda, co odczuwa jako niedostatek, jaki stan rzeczy chce zrealizować, o co walczy, co chce uzyskać, jakie dobra są przedmiotem jego pożądan³⁴.

³¹ K. Rosner, *Narracja, tożsamość i czas*, Kraków 2006, s. 7, *Horyzonty Nowoczesności*, 26.

³² *Tamże*, s. 12.

³³ L.P. Hinchman, S.K. Hinchman, *Introduction*, [w:] *Memory, Identity, Community. The Idea of Narrative in the Human Science*, red. ciż, New York 1997, s. XVI, *SUNY Series in Philosophy of the Social Sciences*.

³⁴ Analizę komplikuje, ale i wzbogaca, pojęcie modalności, których Greimas wyróżnia cztery: *chcieć* – *wiedzieć* – *móc* – *działać*. Tak uszeregowane tworzą hierarchię wartości modalnych stanowiącą pod-

2. *Nadawca* – co/kto motywuje podmiot do dążenia do czegoś, kto/co wprawia go w ruch, kto/co inicjuje jego dążenia, posyła do walki, kto/co jest tym, co stworzyło go jako podmiot określonego dążenia, a więc nadało mu misję, zawarło z nim swoisty kontrakt na jej realizację.
3. *Odbiorca* – co/kto jest beneficjentem dążeń podmiotu, kto/co czerpie korzyści ze zrealizowanego przez podmiot celu, stanu rzeczy, uzyskanych dóbr.
4. *Pomocnik* – jakie podmioty, siły, cechy, właściwości, okoliczności sprzyjają podmiotowi w osiągnięciu celu, wspierają podmiot w podejmowanych działaniach, aprobują jego dążenia.
5. *Przeciwnik* – jakie podmioty, siły, cechy, właściwości, okoliczności utrudniają podmiotowi osiągnięcie celu, są przeszkodą w podejmowanych przez niego działaniach, sprzeciwiają się jego dążeniom.

Rezultaty powyższych zabiegów prezentują się następująco:

1. Zainwestowanie semantyczne *aktanta* – *przedmiot*, czyli cele dążeń gender, w znacznej części pokrywa się z *siecią działania podmiotu* pola semantycznego gender³⁵. A zatem gender dąży do: *zaburzenia tożsamości płciowych* [G], *dewastacji człowieka i rodziny* [G], *zakwestionowania tożsamości człowieka* [M], *uderzenia w rodzinę, uderzenia w przyszłość społeczeństwa* [M], *natarcia na polskie szkoły* [Q], *zakwestionowania rzeczywistości płci* [O], *zagrożenia prawidłowego rozwoju dziecka* [P], *uderzenia w płć, w ludzkość, w całą istotę człowieczeństwa* [V], *zakwestionowania znaczenia płci biologicznej* [E], *zagrożenia chrześcijaństwu, zagrożenia człowiekowi i jego relacjom międzyludzkim* [S], *zamachu na rodzinę, społeczeństwo, człowieka, krzywd spotykających dzieci – w tym pedofilii* [T], *podważenia wszelkich dotychczasowych norm, by troszczyć się o zmysłową przyjemność* [S], *szkody małżeństwa i rodziny* [C], *podważenia znaczenia płci biologicznej i rodziny* [W], *odrzućenia naturalnego porządku biologicznego* [X], *odrzućenia biologicznego wymiaru płciowości* [U], *zniszczenia rodziny* [N], *seksualizacji dzieci i młodzieży* [J, N], *stworzenia w życiu społecznym szerokiego miejsca dla wszelkich marginesów seksualnych* [S], *śmierci cywilizacji* [M], *nowej formy totalitaryzmu* [X].

2. Zainwestowanie semantyczne *aktanta* – *nadawca*, czyli kto/co inspiruje misję podmiotu: *Szatan* [N], *ONZ, WHO i UE* [N], *Nowa Lewica* [C].

3. Zainwestowanie semantyczne *aktanta* – *odbiorca*, czyli kto/co jest beneficjentem dążeń podmiotu: *środowiska homoseksualne* [E], *środowiska gejowskie* [E], *środowisko lesbijsko-gejowskie* [S], *marginesy seksualne* [S].

4. Zainwestowanie semantyczne *aktanta* – *pomocnik*, czyli kto/co wspomaga podmiot w jego dążeniach: *najzawziętsi ideolodzy lewicy i cała ich machina propagandowa* [G], *feministki związane z Feminoteką* [P], *zwolennicy rewolucji obyczajowej* [E], *specjalnie powołani urzędnicy – koordynatorzy ds. równego traktowania* [E], *instrumenty polityki krajowej, międzynarodowej, w tym też unijnej i ONZ-owskiej, unijna Agencja Praw*

stawę syntagmy performancji. A.J. Greimas, *Elementy...*, s. 83-85. Ze związku tego wynika m.in., że by *działać*, podmiot musi najpierw tego *chcieć*, jak również *móc* to działanie podjąć. Jeżeli zatem podejmuje jakieś konkretne działanie, np. *dewastuje człowieka i rodzinę*, oznacza to, że chce, dąży do *dewastacji człowieka i rodziny*.

³⁵ Zob. przyp. 33.

Podstawowych [Z], *sądy międzynarodowe, dokumenty Parlamentu Europejskiego, Rady Europy czy ONZ* [Z], *Kongres Kobiet* [U], *ekstremalne nurty feminizmu* [X].

5. Zainwestowanie semantyczne *aktanta* – *przeciwnik*, czyli kto/co przeciwstawia się podmiotowi w jego dążeniach: *Kościół* [G], *opozycja zdroworozsądkowa* [H], *Ruchy i Stowarzyszenia promujące życie i wartości rodzinne* [N], *wszyscy wierzący, osoby wierzące, osoby kierujące się w swoich decyzjach i działaniach chrześcijańską wizją człowieka i rodziny* [N], *środowiska konserwatywne* [E], *środowiska katolickie* [E], *biskupi* [E], *Stwórca* [S].

Znając relacje, w jakich pozostają względem siebie aktanty oraz osie, wzdłuż których rozwija się fabuła narracji, możemy pokusić się obecnie o zarysowanie elementarnej fabuły o gender, w podobny sposób, jak wyżej odtworzona została definicja gender. A zatem fabuła ta rozwija się następująco:

Gender (podmiot) dąży do (1) *dewastacji człowieka i rodziny, zakwestionowania tożsamości, seksualizacji dzieci i młodzieży, śmierci cywilizacji i nowej formy totalitaryzmu*. Za działaniem tym stoją (2) *Szatan, ONZ, WHO i UE oraz Nowa Lewica* działający w imię potrzeb (3) *środowiska gejosko-lesbijskiego i marginesów seksualnych*. Gender wspierają (4) *najzawziętsi ideolodzy lewicy i cała ich machina propagandowa, feministki związane z Feminoteką, specjalnie powołani urzędnicy – koordynatorzy ds. równego traktowania, unijna Agencja Praw Podstawowych czy też dokumenty Parlamentu Europejskiego*. Opór natomiast próbuje stawić (5) *Kościół, opozycja zdroworozsądkowa, środowiska konserwatywne, biskupi*, a nawet sam *Stwórca*.

Obraz rzeczywistości, jaki wyłania się z lektury artykułów „Gościa Niedzielnego” zawierających odwołania do gender, wydaje się raczej mroczny i nieprzyjazny. Oto mamy jednoznacznie wrogie gender, które dąży do absolutnej destrukcji człowieka i jego cywilizacji, poprzez zniszczenie elementarnych (rodzinnych i małżeńskich) więzi międzyludzkich oraz krzywdę dzieci i młodzieży. Działanie to jest o tyle groźne, że stoi za nim sam Szatan, ucieleśniający się w różnych organizacjach ponadnarodowych i ideologicznej lewicy. Zwolennicy tych działań posiadają potężne narzędzia realizacji swoich celów. Jedyne, co chroni nas od zrealizowania zdecydowanie zbrodniczego planu, to Kościół, środowiska akceptujące jego nauczanie, a poprzez nie sam Stwórca. Spór ten nie jest zatem jednym z wielu sporów politycznych, podobnych do debaty nad wysokością stawki VAT czy skalą progresji podatkowej, lecz – poprzez wprowadzenie figur Stwórcy, Szatana, cywilizacji – uzyskuje wymiar eschatologiczny. Wpisuje się w pewien manichejski obraz świata, w którym toczy się nieustająca walka między pozbawionymi odcieni siłami metafizycznego dobra i zła.

ZAKOŃCZENIE

Czym zatem jest gender? Ideologią zła czy naukową koncepcją, stanowiącą teoretyczne podstawy powszechnych już dzisiaj w praktyce instytucjonalnej działań na rzecz równości płci? Postępem czy zagrożeniem? Czy ideologia gender, wyłaniająca się z dyskursu „Gościa Niedzielnego”, faktycznie istnieje? Na to pytanie można odpowiedzieć, nie-

co prowokacyjnie i przewrotnie, twierdząco. Istnieje na tyle realnie, na ile realny jest każdy konstrukt społeczny. Ideologia gender istnieje w tym sensie, że krytycy gender, konstruując to pojęcie w opisany wyżej sposób, podejmują jednocześnie jak najbardziej realne w formie i skutkach działania mające na celu zwalczanie tego elementu rzeczywistości. Cel ten osiągany jest poprzez próbę kształtowania instytucjonalnych i kulturowych ram ludzkich zachowań, promowanie określonych nakazów, zakazów, stygmatów społecznych, systemów wartości. W tym sensie tzw. ideologia gender jest zjawiskiem realnym i jako taka może być obiektem dociekań naukowych. Pamiętać jednak należy, że to, co w publicystyce „Gościa Niedzielnego” figuruje jako „ideologia gender”, nie jest treściowo tym samym, co *gender studies*. To pierwsze jest bowiem konstruktem drugiego, dodajmy, że konstruktem o ograniczonym i definiowalnym zasięgu społecznym. O rzeczywistym istnieniu tworu określanego mianem ideologii gender możemy mówić o tyle, o ile przez rzeczywistość będziemy rozumieli realność subiektywnego doświadczenia.

Jeżeli język jest narzędziem poznania i rozumienia to różnice w zakresie semantyki pojęć oraz ich funkcji pełnionych w strukturze narracji muszą generować istotne trudności komunikacyjne. Jeżeli bowiem dwie grupy posługują się tym samym pojęciem, nadając mu przy tym fundamentalnie odmienny sens i funkcję, jedyne, co są w stanie wspólnie osiągnąć, to sporządzenie protokołu rozbieżności. Działania podejmowane przez takie grupy, w oparciu o tak rozbieżne rozumienie rzeczywistości, muszą siłą rzeczy prowadzić do sporów i konfliktów.

BIBLIOGRAFIA

- Baer M., *Najzdrowszy ze sceptycyzmów? Koncepcje płci i seksualności w antropologii społeczno-kulturowej*, [w:] *Gender. Konteksty*, red. M. Radkiewicz, Kraków 2004.
- Bradley H., *Płeć*, przeł. E. Chomicka, Warszawa 2008, *Key Concepts*.
- Calloud J., *Structural Analysis of Narrative*, przeł. D. Patte, Philadelphia 1976, *Semeia Supplements*, 4.
- Dudkiewicz M., *Analiza pola semantycznego pojęcia „praca socjalna metodą środowiskową”*, [w:] *Pracownicy socjalni. Pomiędzy instytucją pomocy społecznej a środowiskiem lokalnym. Raport*, red. też, Warszawa 2011.
- Elliot J., *Using Narrative in Social Research. Qualitative and Quantitative Approaches*, London–Thousand Oaks 2005.
- Episkopat Polski, *List pasterski na Niedzielę Świętej Rodziny 2013 roku*, [online] <http://episkopat.pl/list-pasterski-na-niedziele-swietej-rodziny-2013-roku/>.
- Gadamer H.-G., *Prawda i metoda. Zarys hermeneutyki filozoficznej*, przeł. B. Baran, Warszawa 2007, *Biblioteka Współczesnych Filozofów*.
- Gender słowem roku 2013*, Słowa na Czasie, [online] <http://www.slowanaczasie.uw.edu.pl/?p=1919>.
- Greimas A.J., *Elementy gramatyki narracyjnej*, [w:] *Narratologia*, wybór i red. M. Głowiński, przeł. Z. Kruszyński, Gdańsk 2004, *Tematy Teoretycznoliterackie*.

- Grzegorzczuk A., *Niekartezjańskie współzrzedne w dzisiejszej humanistyce*, Poznań 1995.
- Grzegorzczuk A., *Rekonstrukcja mitu o semiotyce A.J. Greimasa*, [w:] E. Leach, A.J. Greimas, *Rytuał i narracja*, przeł. M. Buchowski, A. Grzegorzczuk, E. Umińska-Plisenko, Warszawa 1989, *Metodologia Humanistyki*.
- Grzelińska A., *Jaworscy radni chcą chronić dzieci przed ideologią gender*, Legnica – Nasze Miasto, 10 I 2014, [online] <http://legnica.naszemiasto.pl/artykul/jaworscy-radni-chca-chronic-dzieci-przed-ideologia-gender,2124400,t,id.html>.
- Hawkes T., *Structuralism & Semiotics*, London 1977, *New Accents*.
- Hays R.B., *The Faith of Jesus Christ. An Investigation of the Narrative Substructure of Galatians 3:1-4:11*, Grand Rapids 2002, *Biblical Resource Series*.
- Herman L., Vervaeck B., *Handbook of Narrative Analysis*, Lincoln 2005, *Frontiers of Narrative*.
- Hinchman L.P., Hinchman S.K., *Introduction*, [w:] *Memory, Identity, Community. The Idea of Narrative in the Human Science*, red. ciż, New York 1997, *SUNY Series in Philosophy of the Social Sciences*.
- Hryciuk R.E., Kościńska A., *Wstęp*, [w:] *Gender. Perspektywa antropologiczna*, t. 2: *Kobiecość, męskość, seksualność*, red. też, Warszawa 2007.
- Jahns M., *Gdy mówi do nas język. Krytyczne spojrzenie na współczesne aplikacje hipotezy Sapira-Whorfa w feministycznych teoriach językoznawczych*, „Investigationes Linguisticae” 2012, Vol. 25.
- Jurkowski A., *Lubelscy radni PiS chcą stanowiska Rady Miasta ws. ideologii gender*, Kurier Lubelski, 3 I 2014, [online] <http://www.kurierlubelski.pl/artykul/1080292,lubelscy-radni-pis-chca-stanowiska-rady-miasta-ws-ideologii-gender,id,t.html?cookie=1>.
- Kłosiński M., *Semantyczna analiza pojęć „bezrobocie” i „bezrobotny” („bezrobotni”) w wypowiedziach prasowych*, „Kultura i Społeczeństwo” 1994, t. 38, nr 3.
- Lyons J., *Chomsky*, przeł. B. Stanosz, Warszawa 1972, *Omega*, 230.
- Lyons J., *Semantyka*, przeł. A. Weinsberg, Warszawa 1984.
- Parlamentarny Zespół „Stop ideologii gender!”, Sejm RP, [online] <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/agent.xsp?symbol=ZESPOL&Zesp=270>.
- Podlaska gmina będzie chroniła dzieci przed ideologią gender, Samorząd LEX, 30 I 2014, [online] <http://www.samorzad.lex.pl/czytaj/-/artykul/podlaska-gmina-bedzie-chronila-dzieci-przed-ideologia-gender>.
- Polkinghorne D.E., *Narrative Knowing and the Human Science*, New York 1988, *SUNY Series in Philosophy of the Social Sciences*.
- Robin R., *Badanie pól semantycznych: doświadczenia Ośrodka Leksykologii Politycznej w Saint-Cloud*, [w:] *Język i społeczeństwo*, wybór i red. M. Głowiński, przeł. J. Arnold i in., Warszawa 1980, *Panorama*.
- Rosner K., *A.J. Greimasa semiotyka narracji*, „Pamiętnik Literacki” 1976, R. 67, nr 2.
- Rosner K., *Narracja, tożsamość i czas*, Kraków 2006, *Horyzonty Nowoczesności*, 26.
- Rosner K., *Semiotyka strukturalna w badaniach nad literaturą. Jej osiągnięcia, perspektywy, ograniczenia*, Kraków 1981.
- Sapir E., *Kultura, język, osobowość. Wybrane eseje*, przeł. B. Stanosz, R. Zimand, Warszawa 1978, *Biblioteka Myśli Współczesnej*.
- Schleifer R., *A.J. Greimas and the Nature of Meaning. Linguistics, Semiotics, and Discourse Theory*, Lincoln 1987, *Critics of the Twentieth Century*.

- Seidman S., *Społeczne tworzenie seksualności*, przeł. P. Tomanek, Warszawa 2012, *Socjologia Współczesna*.
- Sturrock J., *Structuralism*, London 1986, *Paladin Movements and Ideas*.
- Vance C.S., *Konstrukttywizm społeczny. Kłopoty z historią seksualności*, [w:] *Gender. Perspektywa antropologiczna*, t. 2: *Kobiecość, męskość, seksualność*, red. R.E. Hryciuk, A. Kościańska, Warszawa 2007.
- Związek Kontroli Dystrybucji Prasy, *Wyniki kontroli*, [online] http://www.zkdp.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&cid=8&Itemid=4&lang=pl.

Materiały źródłowe

- Babuchowski S., *Językiem w rodzinę*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 21, s. 52-53.
- Bątkiewicz-Brożek J., *Będę walczyć z kłamstwem*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 40, s. 52-53.
- Bątkiewicz-Brożek J., *Przebudzeni nad Sekwaną*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 25, s. 46-48.
- Czaczkowska E.K., *Come back edukacji domowej*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 38, s. 46-48.
- Dziewiecki M., *Ideologia nie chroni przed przemocą*, Gość.pl, 1 I 2013, [online] <http://gosc.pl/doc/1410045.Ideologia-nie-chroni-przed-przemoca>.
- Gołąb T., *Zatrzymaj gender przed Wigilą*, Gość.pl Warszawski, 26 XI 2013, [online] <http://warszawa.gosc.pl/doc/1793445.Zatrzymaj-gender-przed-Wigilia>.
- Gołąb T., *Zdrada jest raną do końca życia*, Gość.pl Warszawski, 30 XII 2013, [online] <http://warszawa.gosc.pl/doc/1828293.Zdrada-jest-rana-do-konca-zycia>.
- Jakimowicz M., *Naga prawda. Rozmowa z ks. Jarosławem Ogrodniczakiem*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 19, s. 32-33.
- Jaklewicz T., *Papież jest katolikiem. Rozmowa z George'em Weiglem*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 29, s. 22-24.
- Jaklewicz T., *O wykładach gender i katolickiej tożsamości KUL. Rozmowa z ks. Prof. Antonim Dębskim*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 26, s. 32-33.
- Jaklewicz T., *Pytania o rodzinę*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 46, s. 18-21.
- Kowalski R., *Doszlismy do ściany*, Gość.pl Wrocławski, 21 XI 2013, [online] <http://wroclaw.gosc.pl/doc/1787585.Doszlismy-do-sciany>.
- Kucharczak F., *Mieszanie wiedzy*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 48, s. 39.
- Kucharczak F., *Niech was zobaczę*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 43, s. 39.
- Kucharczak P., *Poruszający list dziekana*, Gość.pl Katowicki, 26 XII 2013, [online] <http://katowice.gosc.pl/doc/1825340.Poruszajacy-list-dziekana>.
- Kucharczak F., *Robią nas we wróbla*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 50, s. 39.
- Kucharczak F., *Spółeczeństwo kościelne*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 26, s. 39.
- Kucharczyk F., *Uwiązanie gadaniem*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 10, s. 39.
- Łoziński B., *Gender jak marksizm. Rozmowa z o. Józefem Augustynem*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 30, s. 30-31.
- Łoziński B., *Nowa lewica*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 20, s. 40-41.
- Łoziński B., *Państwo niszczy rodzinę. Rozmowa z prof. Michałem Wojciechowskim*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 16, s. 40-42.
- Łoziński B., *Równość bez ideologii*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 36, s. 42-43.
- Łoziński B., *Równość bez ideologii gender*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 36, s. 42-43.

- Łoziński B., *Widmo gender nad Polską*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 15, s. 32-33.
- Majewski M., *Gender w przedszkolu*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 46, s. 46-47.
- Majewski M., *Gender i polityka. Rozmowa z Konradem Szymańskim, europoseł PiS*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 43, s. 22-23.
- Majewski M., *Kościół na straży rozumu. Rozmowa z abp. Markiem Jędraszewskim*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 48, s. 24-25.
- Semka P., *Feministyczna taktyka salami*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 1, s. 40-41.
- Wencel W., *Ten świat*, „Gość Niedzielny” 2013, nr 48, s. 74.

Dr Maciej BACHRYJ-KRZYWAŻNIA – adiunkt w Katedrze Studiów Europejskich Uniwersytetu Wrocławskiego. Początkowo zafascynowany psychoanalizą i jej zastosowaniem w naukach społecznych. Fascynacja ta poprowadziła go w stronę zainteresowania filozofią nauk społecznych, zwłaszcza w kontekście sporu naturalizm–antynaturalizm. Spotkanie z hermeneutyką Gadamera zaowocowało z kolei zainteresowaniem problemem języka i jego roli w poznaniu/rozumieniu rzeczywistości. Obecnie zagadnienie to eksploruje m.in. przy użyciu pojęcia narracji, zarówno w fenomenologicznym, jak i strukturalistycznym ujęciu.